

14. Hidrosztatika

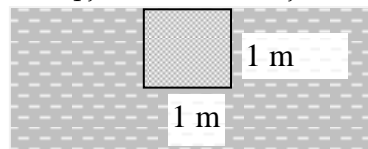
Alapfeladatok

Hidrosztatikai nyomás

1.

Egy 1 méter oldalhosszúságú kocka úgy merül vízbe, hogy felső lapja a vízfelszín síkjában van. A légnyomás $100\,000\text{ N/m}^2$. Mekkora erővel nyomja a levegő a kocka felső lapját?

- A) $100\,000\text{ N}$ B) $200\,000\text{ N}$ C) $10\,000\text{ N}$

Mekkora erővel nyomja a víz az előző feladatban szereplő kocka alsó lapját?

- A) $10\,000\text{ N}$ B) $110\,000\text{ N}$ C) 5000 N

Mekkora erővel nyomja a víz az előzőleg vizsgált kocka egyik oldallapját?

- A) $10\,000\text{ N}$ B) $105\,000\text{ N}$ C) $110\,000\text{ N}$

2.

Az „Alfa osztályba” tartozó, titánból készült tengeralattjárók képesek 700 m mélyre víz alá merülni.

- Mekkora a víz súlyából származó hidrosztatikai nyomás ebben a mélységben?
- Mekkora erővel nyomja a víz a tengeralattjáró felületének tenyérnyi (1 dm^2 területű) darabját?
- Hány darab, egyenként 1000 kg tömegű autó súlyával egyenlő ez az erő? (A tengervíz sűrűségét vegyük 1000 kg/m^3 -nek!)

3.

Milyen magas vízoszlop hidrosztatikai nyomása egyenlő 76 cm magas higany hidrosztatikai nyomásával?

- A) 1 méter B) 10^5 méter C) 10 méter

4.

Milyen hosszú csőre lenne szükség, ha higany helyett vízzel akarnánk elvégezni a Torricelli kísérletet?

- A) 2 m B) 8 m C) 12 m

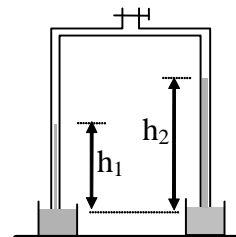
5.

Mindkét végén nyitott, 1 cm^2 keresztmetszetű, U alakú csőbe higanyt öntünk, majd az egyik szárba a higany fölé 40 cm^3 vizet rétegzünk. Mekkora lesz a higanyfelszínének szintkülönbsége a két szárban? (A higany és a víz sűrűsége 13600 kg/m^3 , ill. 1000 kg/m^3 .)

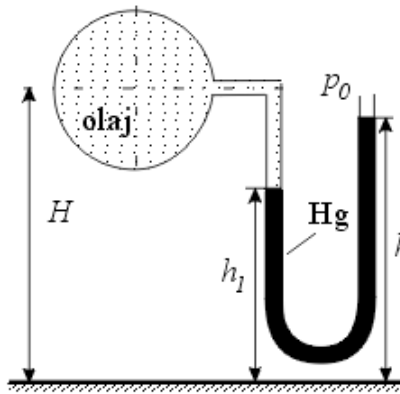
6.

Az ábrán látható, fordított U betűhöz hasonló alakú, nyitott végekkel rendelkező üvegcső egyik végét vízbe, a másik végét alkoholba mártjuk. A csapot kinyitjuk és folyadékot szívunk a szárakba, majd a csapot elzárjuk. A víz $h_1 = 20\text{ cm}$, az alkohol $h_2 = 25\text{ cm}$ magásra emelkedik.

- Ismelve a víz sűrűségét ($\rho_1 = 1000\text{ kg/m}^3$) határozd meg az alkohol sűrűségét!
- Hány Pa-lal kisebb a nyomás a folyadékok felett, mint a külső légnyomás?

7.

Egy olajjal töltött csővezeték középvezetékében a nyomást higannyal töltött U alakú üvegcső segítségével kívánjuk meghatározni. Az ábrán látható magasságok: $H=1,3$ m, $h_1=400$ mm, $h_2=840$ mm. Az U alakú cső jobb oldali ága nyitott, a bal oldali ágban a higany fölött végig olaj van. A p_0 külső légnyomás 720 mm magas higanyoszlop nyomásával egyezik meg.

- Hány pascal a külső légnyomás?
- Mekkora a csővezeték középvezetékében (H magasságban) a nyomás?

A higany sűrűsége: 13600 kg/m^3 , az olajé 930 kg/m^3 , $g=10 \text{ m/s}^2$.

Arkhimédész törvénye, felhajtóerő

8.

A Holdra leszállt holdkompban hat-e felhajtóerő a vízbe merülő testre?

- Igen, de kisebb, mint amekkora a Földön hatna.
- Igen, de nagyobb, mint amekkora a Földön hatna.
- Nem hat.

9.

Egy Föld körül keringő űrhajó víztartályában egy 2 dm^3 térfogatú test teljesen vízbe merül. Mekkora felhajtóerő hat rá?

- 20 N
- 2 N
- nem hat rá felhajtóerő

10.

Mekkora erőt kell kifejtenünk, hogy a 15 kg tömegű, 2600 kg/m^3 sűrűségű, teljesen vízbe merülő követ egyensúlyban tarthassuk. (A víz sűrűsége 1000 kg/m^3 .)

11.

Egy testet levegőben 50 N , teljesen vízbe merítve 30 N erővel tudunk egyensúlyban tartani.

- Mekkora a test térfogata?
  - Határozd meg a test sűrűségét!
- (A víz sűrűsége 1000 kg/m^3 .)

12.

Egy tárgy súlya levegőben mérve 10 N , vízbe merítve $7,2 \text{ N}$, egy ismeretlen sűrűségű folyadékba merítve 8 N .

- Mennyi a tárgy anyagának sűrűsége? (3570 kg/m^3)
- Mennyi az ismeretlen folyadék sűrűsége? (714 kg/m^3)

13.

Egy $0,1 \text{ kg}$ tömegű testet 1 N függőleges, lefelé mutató erővel tudunk a víz alatt tartani leszorítva.

- Mennyi a test anyagának sűrűsége? (500 kg/m^3)

A testet elengedjük.

- Térfogatának hányad része fog a vízből kiállni úszás közben? ($1/2$ -része)($g=10 \text{ m/s}^2$).

14.

Egy tömör fadarab tömege $0,4 \text{ kg}$, sűrűsége 800 kg/m^3 .

- Határozzuk meg, hogy mekkora erővel kell lefelé nyomnunk a fadarabot ahhoz, hogy teljesen víz alá merüljön?
- Ha a vizsgált fát elengedjük, akkor úszik a vízen. Térfogatának hány százaléka merül ekkor a vízbe?

(A víz sűrűsége 1000 kg/m^3 .)

15.

Egy 600 kg/m^3 sűrűségű test úgy úszik egy folyadékon, hogy térfogatának kétharmad része elmerül, egyharmad része kiemelkedik a folyadékból. Mekkora a folyadék sűrűsége?

16.

Vízen úszik egy 5 m^2 alapterületű tutaj, melynek $0,2 \text{ m}$ magasságú része emelkedik ki a vízből. Mekkora erővel lehet a tutajt teljesen víz alá nyomni?

Haladó szintű feladatok

Hidrosztatikai nyomás

17.

Egy vízzel félig telt poharat mérlegre teszünk. Ezután a folyadékba fonál segítségével egy alumínium testet lógatunk. (Az alumínium nem ér a pohárhoz. A víz nem folyik ki a pohárból.) Mit mutat a mérleg?

- A) Növekvő súlyt;   B) Változatlan súlyt;   C) Csökkenő súlyt.

18.

New York Állam bonyolult csatornarendszerében volt olyan csatorna is, amely hídra építve keresztezett egy folyót. Mekkora volt ezen a hídon a terhelés növekedés, ha a csatornán egy 10^5 kg tömegű hajó haladt a hídon keresztül?

- A) kb. 10^6 N B) A terhelés nem változott.

19.

Ha a Torricelli kísérletet egy a Holdra leszállt holdkomp kabinjában egy 100 cm hosszúságú csővel elvégeznénk, ahol a légköri nyomás ugyancsak 101 kPa , akkor milyen magasan állna a higany a csőben?

- A) 76 cm magasan   B) 76 cm -nél számottevően alacsonyabban   C) 100 cm magasan

20.

Az emberi vérnyomás mérésére használatos nyomásmérő felső méréshatára 40 kPa .

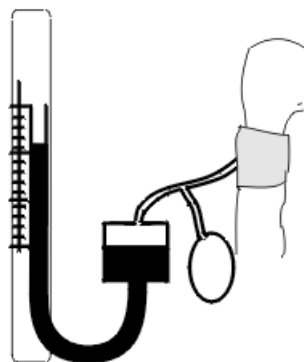
a) Milyen hosszú csőre van szükségünk, ha ekkora nyomást függőlegesen álló csőbe töltött higanyoszloppal állítunk elő? (**$29,4 \text{ cm}$**)

$\rho_{\text{Hg}} = 13,6 \text{ kg/dm}^3$, $g = 10 \text{ m/s}^2$.

b) Mekkora csőre lenne szükség, ha higany helyett vizet használnánk? (**4 m**)

c) Írja fel az a) és b) esetben függőlegesen álló, megegyező keresztmetszetű csövek feltöltéséhez szükséges minimális munkát! Számítsa ki a két munka arányát! (**$13,6$**)

21.

Az ábrán látható higanyos vérnyomásmérő vékony csőve felül nyitott, tartálya pedig egy gumicső közbeiktatásával a felkarra helyezett, felfújható, ún. mandzsettához csatlakozik. A vékony cső belső sugara $r_1 = 1,5 \text{ mm}$, a tartályé $r_2 = 7,5 \text{ mm}$. A mandzsetta felfújása közben a vékony csőben a higany szintje 100 mm -t emelkedik.

a) Hány milliméterrel növekszik eközben a két higanyszint közötti különbség?

b) Hány pascallal növekszik eközben a nyomás a mandzsettában?

A higany sűrűsége 13600 kg/m^3 , $g = 10 \text{ m/s}^2$.

Arkhimédész törvénye, felhajtóerő

22.

Fonalra felfüggesztett 4 cm átmérőjű gömb olajba merül.

a) Mennyi lesz a kiszorított olaj tömege, ha az olaj sűrűsége $0,9 \text{ kg/dm}^3$? (**$0,03 \text{ kg}$**)

b) Mennyi a gömb anyagának sűrűsége, ha a gömböt levegőben másfélszer nagyobb erővel kell tartani, mint az olajban? (**2700 kg/m^3**)

23.

Egy kétkarú mérlegen kiegyensúlyozunk egy vízzel részben töltött poharat, majd ebbe a pohárba egy fonálon belelógatunk egy 54 g tömegű tömör fémkockát. Az ekkor megbomlott egyensúlyt a másik serpenyőbe helyezett 20 g-os tömeggel tudjuk helyreállítani.

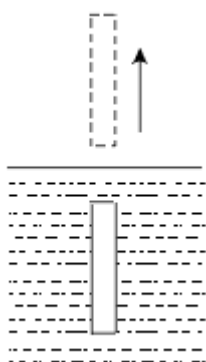
a) Mekkora a fémkocka sűrűsége? (**2700 kg/m³**)

b) Mekkora a fonalat feszítő erő? (**0,33 N**)

24.

Egy 300 cm³ térfogatú test úgy úszik egy folyadékban, hogy 100 cm³ térfogatú része emelkedik ki. Ha a testet teljesen benyomjuk a folyadékba, akkor 13,6 N nagyságú, lefelé mutató erővel tudjuk egyensúlyban tartani. Mekkora a test és a folyadék sűrűsége?

25.

Egy 2 m hosszú, 2 dm² keresztmetszetű alumínium rúd függőleges helyzetben egy tóban éppen a víz felszíne alatt van. A rudat függőleges helyzetben tartva kiemeljük a vízből. Az alumínium sűrűsége 2,7 kg/dm³.

a) Határozzuk meg és ábrázoljuk a rúd kiemeléséhez szükséges pillanatnyi erőt a kiemelt rúdhossz függvényében! $g=10$ m/s². (**$F=680+20x$**)

b) Határozzuk meg a rúd kiemeléséhez szükséges munkát! (**1760 J**)

26.

Egy $A = 4$ cm² alapterületű, $h = 20$ cm magasságú, $\rho = 2$ g/cm³ sűrűségű fémhenger egy 2A alapterületű hengeres edényben lévő vízbe merül. A fémhengert teljesen ellepi a víz, felső lapja a az edénybeli víz szintjével van azonos magasságban. A fémhengert lassan kiemeljük a vízből. Jelölje x a fémhenger elmozdulását!

a) Határozzuk meg, hogy mekkora F erővel kell tartani a hengert az x alábbi értékeinél!

x (cm)	0	2	4	6	8	10	12	14
----------	---	---	---	---	---	----	----	----

b) Ábrázoljuk grafikonon a szükséges F erőt az x elmozdulás függvényében!

A víz sűrűsége 1 g/cm³.

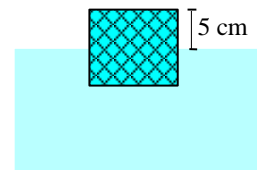
27.

Egy 1 dm élhosszúságú fakocka 5 cm mélyre merülve az ábra szerinti helyzetben úszik a vízen. A kockát 5 cm-rel lejjebb nyomjuk.

a) Mekkora erővel kell tartani lenyomott helyzetben a kockát?

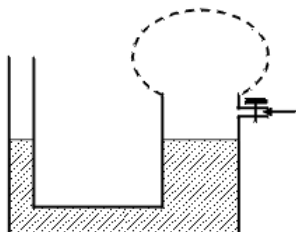
b) Mekkora munkát végeztünk a kocka lenyomása közben?

(Feltételezhetjük, hogy a kocka nem fordul el, a vízszint változása elhanyagolható. A víz sűrűsége 1000 kg/m³.)

Hidrosztatikai nyomás és gáztörvények

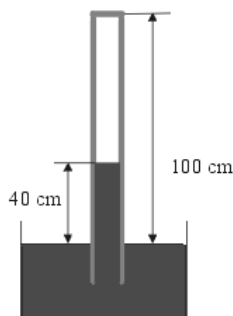
28.

Higanyos vérnyomásmérő rajza látható az ábrán. A 22 °C -on végzett mérés kezdetén a higany feletti 0,2 l térfogatú (a karra helyezhető, rugalmas falú mandzsettát" jelképező) térrészben a külső légnyomással megegyező 101 kPa nyomású levegő van bezárva. A mérés során a nyíllal jelölt csapon annyi levegőt juttatunk be, hogy a két szárban a higanyszintek különbsége 16 cm legyen.

- a) Mennyi ekkor a mandzsettában lévő levegő nyomása? **(122,3 kPa)**
 b) Hány mól levegőt juttatunk be, ha a bezárt levegő térfogata közben 20 %-kal nőtt, és a hőmérséklete nem változott? **(3,74·10⁻³ mol)**

29.

Egy 1,5 cm² alapterületű 100 cm hosszú Torricelli-csőben 40 cm magasan áll a higany. Mekkora tömegű levegő jutott a higany fölé? A külső légnyomás 10⁵ Pa, a hőmérséklet a csövön kívül és belül egyaránt 0 °C, a levegő sűrűsége 10⁵ Pa nyomáson és 0 °C hőmérsékleten 1,3 kg/m³. **(0,0554 g)**

30.

Hosszú, egyik végén nyitott üvegcsőben 30 cm hosszúságú higanyoszlop levegőt zár el. Amikor a csövet nyitott végével felfelé, függőleges helyzetben tartjuk, akkor az elzárt levegő 5 cm hosszúságú. Milyen hosszú a levegő a cső következő helyzeteiben:

- a) vízszintesen tartva?
 b) nyitott végével lefelé, függőlegesen?
 c) nyitott végével felül, a vízszintessel 30°-os szöget bezárva.

Ismeretes, hogy a külső levegő nyomása 76 cm magas higanyoszlop nyomásával egyenlő. A kísérlet során a hőmérséklet nem változik.

31.

Változik-e a bezárt gáz térfogata, ha egy Föld körüli pályán keringő űrhajóban lassan megdöntünk egy Melde-csövet?

- A) Igen. B) Nem.

32.

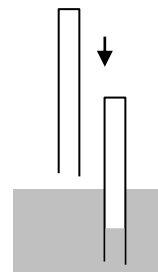
Egy légbuborék térfogata megháromszorozódik, mialatt a medence aljáról a felszínre emelkedik. A víz hőmérséklete mindenhol azonos, a külső légnyomás 100 kPa. Határozzuk meg, hogy milyen mély a medence?

33.

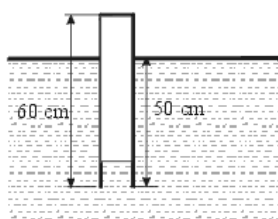
Egy 1m hosszúságú, egyik végén zárt másik végén nyitott üvegcsövet függőleges helyzetben, nyitott végével lefelé folyadékba nyomunk. A cső zárt végét a folyadékfelszín magasságában tartjuk. Azt tapasztaljuk, hogy a csőbe 7,7 cm hosszúságban nyomul be a folyadék. Határozd meg a folyadék sűrűségét! (A légnyomás 100 kPa.)

34.

Egy alsó végén nyitott, felül zárt, 1 m hosszú üvegcsövet függőleges helyzetben félig nyomjuk higanyba. Ekkor a higany a cső hosszának negyedéig hatol be a csőbe. Mekkora a külső levegő nyomása? (A higany sűrűsége 13600 kg/m³, a hőmérséklet állandó.)

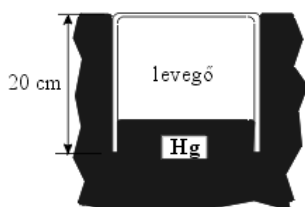

35.

Felső végén zárt 60 cm hosszú üvegcsövet nyitott végével lefelé 50 cm mélyre vízbe nyomunk. A külső levegő légnyomása 10^5 Pa. Mekkora magasságra emelkedett a víz a csőben? **(2,7 cm)**

36.

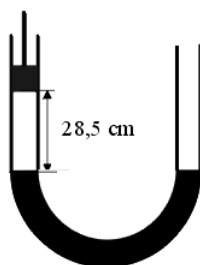
Egy 50 cm^2 alapterületű, 20 cm magas, elhanyagolható súlyú, alul nyitott vékony falú dobozt addig nyomunk be a higanyba, amíg éppen felső szintjéig merül be.

a) Mekkora a doboz belsejében ekkor a levegő nyomása? **(123 kPa)**

(A hőmérsékletet állandónak tekintjük, a légnyomás 10^5 Pa, a higany sűrűsége 13600 kg/m^3 .)

b) Mekkora erővel kell a dobozt ebben a helyzetben tartani? **(108,8 N)**

37.

U alakú csőben a higany mindkét szárban egyenlő magasan áll. A bal oldali szárban a higany felett 28,5 cm magasságban lévő dugattyút lassan 28,5 cm-rel mélyebbre nyomjuk le.

a) Milyen magasan áll a higany most a jobb oldali szárban? **(19 cm)**

b) Mennyivel növekedett eközben a higany mennyiség helyzeti energiája? **(0,96 J)**

A cső keresztmetszet területe 2 cm^2 ; a higany sűrűsége 13600 kg/m^3 ; a külső légnyomás 10^5 Pa; a hőmérséklet állandó.

Versenyfeladatok

38.

Kevésbé süllyednének-e a vízbe a hajók, ha a gravitációs gyorsulás kisebb lenne?

A) Nem, mélyebbre süllyednének. B) Nem, ugyanolyan lenne a süllyedésük. C) Igen.

39.

Egy komp keresztmetszete a bemerülés szintjén 100 m^2 . Mennyivel merül mélyebbre a komp, ha ráhajt egy 1000 kg tömegű autó?

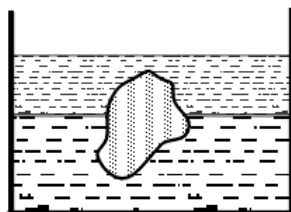
A) 10 cm; B) 1 cm; C) 0,1 cm.

40.

Csordultig tele pohárban jégkocka úszik. Kicsordul-e a víz, ha a jégkocka elolvad?

A) Igen. B) Nem, a vízszint változatlan. C) Nem, a vízszint csökken.

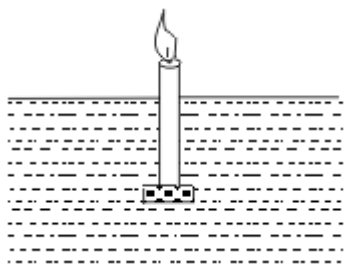
41.

Egy edénybe 13600 kg/m^3 sűrűségű higanyt, erre 1000 kg/m^3 sűrűségű vizet öntöttünk. A folyadékba 7800 kg/m^3 sűrűségű vasdarabot helyeztünk. A víz a vasat teljesen ellepi.

A vas térfogatának hányad része merül a higanyba? **(54 %)**

42.

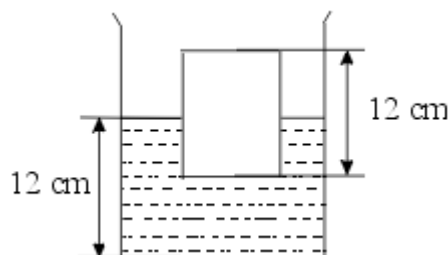
Egy 3 cm^2 keresztmetszet területű 20 cm hosszú égő gyertya alul alumínium nehezékkal ellátva úgy úszik a vízben, hogy függőleges helyzetű, és 2 cm hosszú darabja áll ki a vízből. A paraffin sűrűsége 800 kg/m^3 .

a) Mekkora az alumínium nehezék tömege? **(9,53 g)**

Az alumínium sűrűsége 2700 kg/m^3 .

b) Milyen hosszú a gyertya, amikor elalszik? **(10 cm)**

43.

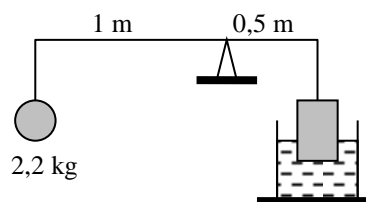
Az $L=12 \text{ cm}$ magas, $A=90 \text{ cm}^2$ keresztmetszetű hasáb hengeres edényben lévő vízben úszik. Az edény keresztmetszete kétszerese a hasábénak, a hasáb sűrűsége fele a vízének, az edényben a folyadékszint magassága kezdetben $L_0=12 \text{ cm}$; $g=10 \text{ m/s}^2$. Ezután a hasábot lassan az edény aljára nyomjuk.

a) Ábrázoljuk a lenyomáshoz szükséges erőt a hasáb elmozdulásának függvényében! **(lineárisan növekvő, majd állandó)**

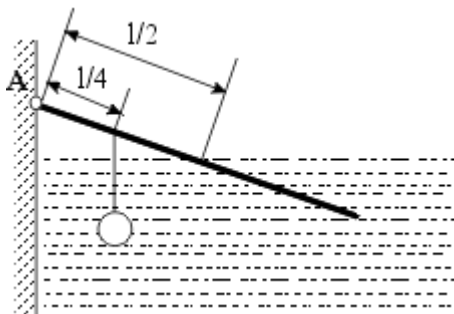
b) Mennyi munkát végeztünk? **(0,243 J)**

44.

Egy 150 cm hosszúságú, harmadoló pontjában alátámasztott, elhanyagolható tömegű rúdra alumíniumtömböt függesztünk az ábra szerint úgy, hogy az félig vízbe merül. A rúd kiegyensúlyozásához a rúd másik végére $2,2 \text{ kg}$ tömeget kell helyezni. Mekkora az alumíniumtömb térfogata? (Az alumínium sűrűsége 2700 kg/m^3 , a vízé 1000 kg/m^3 .)

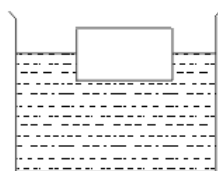
45.

Egy lécs A-ban csuklóval van erősítve, és hosszának feléig vízbe merül. A lécs anyagának sűrűsége 700 kg/m^3 , keresztmetszetének területe pedig 1 cm^2 . A lécsen, hosszának negyedében, hosszú fonálon, $0,6 \text{ N}$ súlyú, 3000 kg/m^3 sűrűségű test lóg.

Milyen hosszú a lécs? **(4 m)**

46.

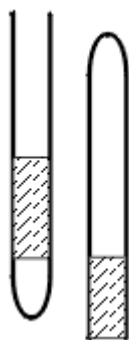
Egy 250 m^2 alapterületű medencében $6 \times 10 \text{ m}$ alapterületű téglatest úszik. A víz szintje ekkor 2 m -rel alacsonyabb a medence pereménél. Az úszó testre ezután 50 tonna terhet rakunk, majd a medencét 1 m átmérőjű csövön keresztül színültig töltjük vízzel.

a) Mennyit süllyed az úszó test a terheléskor a parthoz képest? **(63 cm)**

b) Mennyi vizet kellett a medencébe vezetni? **(450 m³)**

c) Mennyi ideig tartott a medence feltöltése, ha a csőben 3 m/s sebességgel áramlott a víz? **(191 s)**

47.

Egyik végén zárt, 90 cm hosszú, vékony üvegcsövet nyitott végével felfelé tartunk. Ekkor a csőben az alul lévő 20 cm hosszú levegőoszlopot 38 cm hosszú higanyoszlop zárja el.

a) Mennyi az üvegcsőben a bezárt levegő nyomása? **(151,7 kPa)**

b) Amikor a csövet megfordítjuk, valamennyi higany kiömlik. Milyen hosszú higanyoszlop marad a csőben? **(34,6 cm)**

A külső légnyomás 101 kPa; a hőmérséklet állandó.

48.

Egy 100 cm hosszúságú Melde-csövet nyitott végével felfelé függőleges helyzetben tartunk. A csőben 50 cm hosszúságú levegőoszlop felett 50 cm hosszúságú higanyoszlop helyezkedik el. A csövet lassan függőleges síkban körbeforgatjuk.

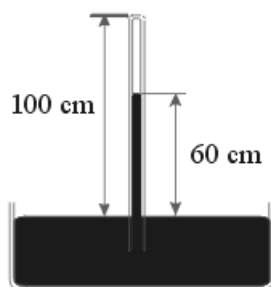
a) Milyen hosszú a levegőoszlop akkor, amikor a cső először kerül vízszintes helyzetbe?

b) Milyen hosszú a levegőoszlop akkor, amikor a cső nyitott végével lefelé, függőlegesen áll?

c) Milyen hosszú a levegőoszlop akkor, amikor a cső újra nyitott végével felfelé, függőlegesen áll?

(A csövön kívül a légnyomás 100 kPa, a hőmérséklet állandó, a higany sűrűsége $13\,600\text{ kg/m}^3$.)

49.

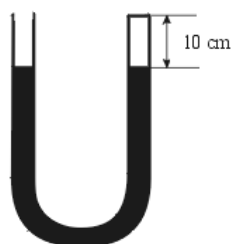

100 cm hosszú Torricelli-csőben 60 cm magasan áll a higany, mert a higany fölé levegő jutott. A csövet azután megdöntjük.

Mely helyzetben lesz a levegővel telt rész 20 cm hosszú?

A külső légnyomás 10^5 Pa . **(32,36°)**

50.

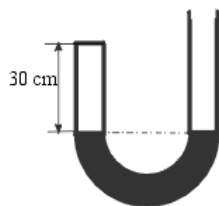

Egy állandó keresztmetszetű U alakú cső egyik szára nyitott, a másik zárt. A benne lévő higany felszíne a két szárában azonos magasságban. Ekkor a zárt szárában a higanyoszlop feletti levegőoszlop 10 cm magas. A külső légnyomás 10^5 Pa .

Hányszorosára nő a levegő térfogata, ha annyi levegőt viszünk a higanyszint feletti zárt térrészbe, hogy a levegő tömege éppen megkétszereződik? **(1,68-szorosára)**

A higany sűrűsége 13600 kg/m^3 .

51.

Az ábrán látható 1 cm^2 keresztmetszetű cső egyik vége le van forrasztva, a másik - a hosszabbik - vége nyitott. A cső két szárában a higany szintje azonos. A 30 cm magasságú térrészbe bezárt levegő hőmérséklete 18°C . A nyitott oldal fölötti levegő ugyancsak 18°C , nyomása 10^5 Pa .

a) Mekkora a zárt térrészben levő levegő tömege? **(36 mg)**

b) Hány kg higanyt kell a nyitott végén át a csőbe tölteni, ha azt akarjuk, hogy a zárt térrészben levő levegő térfogata a felére csökkenjen? **(1,45 kg)**

A levegő sűrűsége normálállapotban $1,29\text{ kg/m}^3$, a higany sűrűsége 18°C -on 13600 kg/m^3 .

52.

Nyugalomban lévő, mindkét végén zárt csőben lévő gázt 5 cm hosszú higanyoszlop két részre oszt. Az alsórész 30 cm, a felső 60 cm hosszú.

a) Merre mozdul el a higany a csőben, ha a cső szabadesésbe kezd? **(felfelé)**

Esés közben a higany új egyensúlyi helyzetet foglal el. Ez 20 cm-re van régitől.

b) Mekkora volt a nyomás a két térrészben az esés előtt, és mekkorák a nyomások az esés közben? **(előtt: 11,1 kPa, 4,44 kPa; után: 6,66 kPa)**

A hőmérséklet állandó, a higany sűrűsége $13,6 \text{ kg/dm}^3$.

53.

Egy tanteremben elvégezve a Torricelli-kísérletet, azt tapasztaljuk, hogy a csőben 76 cm magas higanyoszlop marad. Milyen hosszúságú higanyoszlop maradna a csőben, ha a kísérletet változatlan külső légnyomás mellett, felfelé 2 m/s^2 gyorsulással mozgó liftben végeznénk el?

54.

Függőleges tengelyű hengerben sűrűdásmentesen mozgatható, jól záró, 10 kg tömegű dugattyú alatt ideális gáz van. A henger alapterülete 50 cm^2 . Az edényt 8 m/s^2 gyorsulással függőlegesen mozgatva a gázoszlop hossza a dugattyú alatt 31%-kal csökken, miközben a gáz hőmérséklete 20%-kal nő.

a) Hány százalékkal változik közben a gáz nyomása? **(73.9%-kal)**

b) Mekkora a külső nyomás? **(1621 Pa)**

55.

Egy melegíthető edény nyílása vízszintes síkú, $A = 1 \text{ cm}^2$ területű kör. Az edénybe $T_1 = 20^\circ\text{C}$ hőmérsékleten vizet öntünk, majd a nyílást egy jól illeszkedő, m tömegű korong ráhelyezésével lezárjuk. Ezután az edényt melegítjük. Azt tapasztaljuk, hogy a korong $T_2 = 100^\circ\text{C}$ -on megmozdul. A külső levegő nyomása $p_0 = 10^5 \text{ Pa}$. A 20°C hőmérsékletű telített vízgőz nyomása és a víz, illetve az edény térfogatváltozása elhanyagolható. Határozd meg a korong tömegét!

56.

Egy léggömböt 60 kmol héliumgázzal töltünk meg. Mekkora terhet bír felemelni, ha a szerkezeti részek tömege 250 kg? (A töltőgáz hőmérséklete és nyomása egyenlő a külső levegő hőmérsékletével és nyomásával. A léggömb szerkezeti részeinek térfogata elhanyagolható a héliumgáz térfogatához képest. A hélium molttömege 4 gramm/mol, a levegőé átlagosan 29 gramm/mol.)

57.

Reggel, 10°C -os hőmérsékleten, egy 100 cm hosszúságú, egyik végén zárt csövet függőleges helyzetben, nyitott szájával lefelé kissé vízbe süllyesztünk. (A cső vége beleér a vízbe, de a bemerülés elhanyagolható.) Napközben a cső helyzetét nem változtatjuk. Este - amikor ismét 10°C a hőmérséklet- azt látjuk, hogy a csőben 5 cm magasra emelkedik a víz.

a) Mekkora volt az aznapi csúshőmérséklet?

b) Hány százalékkal van kevesebb levegő a csőben este, mint reggel?

(A légnyomás egész nap 10^5 Pa volt.)

58.

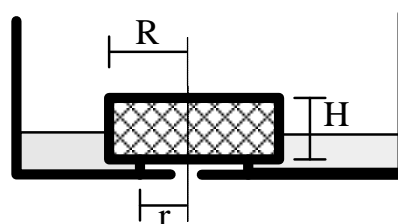
Elképzelhető-e, hogy a folyadékkal telt edényben lévő testre a folyadék által rá kifejtett erők eredője függőlegesen lefelé mutat?

A) Nem

B) Igen

59.

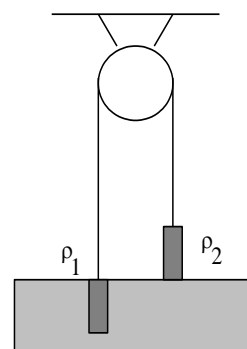
Egy edény alja lyukas. A lyukat egy r sugarú, elhanyagolható vastagságú gyűrű alakú perem veszi körül. A peremre egy R sugarú, H magasságú, ρ sűrűségű hengert helyezünk. Az edénybe lassan vizet folytatunk. Ábrázoljuk a peremet nyomó erőt az edénybeli vízmagasság függvényében! ($R=10$ cm, $H=5$ cm, $\rho_{\text{víz}}=1000$ kg/m³, $\rho=0,5\rho_{\text{víz}}$, $r=0,75R$.)

60.

Két azonos alapterületű, h magasságú, henger alakú testet az ábra szerint felfüggesztünk. A felfüggesztő fonál egy könnyen mozgó csigán van átvetve. Kezdetben az ábra szerinti helyzetben tartjuk a rendszert. Ekkor a ρ_1 sűrűségű testet éppen ellepi a víz, a másik (ρ_2 sűrűségű) henger pedig éppen nem ér a vízbe. Mennyivel kell a ρ_1 sűrűségű testet kiemelni a vízből, hogy a rendszert magára hagyva egyensúlyban maradjon?

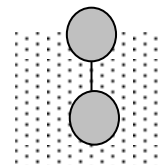
($h=10$ cm, $\rho_2=3500$ kg/m³, $\rho_1=4000$ kg/m³, $\rho_{\text{víz}}=1000$ kg/m³)

61.

Két egyforma méretű, gömb alakú test egyike négyszer nagyobb tömegű, mint a másik. Ha a testeket egy vékony fonállal összekötjük, és vízbe tesszük, akkor a kisebb tömegű pontosan félig merül a vízbe, a másik pedig teljesen. Mekkora az egyes testek sűrűsége?

(A víz sűrűsége 1000 kg/m³.)

62.

Becsüld meg a Föld levegőburkának a tömegét! (Tételezzük fel, hogy a gravitációs gyorsulás a levegőburok magasságában állandó, $g = 9,81$ m/s²; a légnyomás a Föld felszínén mindenhol 100 kPa; a Föld sugara $R = 6370$ km.)

63.

Egy légkörrel rendelkező bolygó felszínén a gravitációs gyorsulás 20 m/s² nagyságú, a hőmérséklet 27°C, a légnyomás 1,5·10⁵ Pa. A tudósok megfigyelték, hogy a bolygó felszínéről felemelkedve a légnyomás úgy kezd el csökkenni, hogy 100 méterenként a változás 3368 Pa. Milyen gáz alkothatja a légkört?

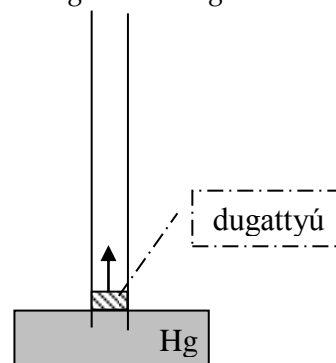
64.

Egy hosszú, mindkét végén nyitott, $A = 1$ cm² belső alapterületű üvegcső alsó vége higanyba merül. A csövön kívül és belül a higany azonos magasságban van. A cső belsejében a higany felszínéhez egy elhanyagolható tömegű, légmentesen záró dugattyú simul. Ezután a dugattyút lassan felfelé mozgattuk, és 100 cm magasra emeljük.

a) Ábrázoljuk a dugattyú emeléséhez szükséges erőt a dugattyú elmozdulásának függvényében!

b) Határozzuk meg az emelés közben végzett munkát!

(A higany sűrűsége $\rho = 13\,600$ kg/m³, a légnyomás $p_0 = 103360$ Pa, $g = 10$ m/s², az csövön kívüli higany szint

változása elhanyagolható.)

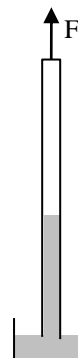
65.

Egy rosszul elvégzett Torricelli kísérletben a higany fölé levegő jutott, ezért az 1 cm^2 keresztmetszetű csőben csak 50 cm hosszúságú higany maradt. Az üvegcsövet egy rugós erőmérővel felfüggesztve tartjuk egyensúlyban úgy, hogy alsó vége nem támaszkodik a higanyos edény aljára.

a) Mekkora a bezárt levegő nyomása?

b) Mekkora F erőt mutat az erőmérő?

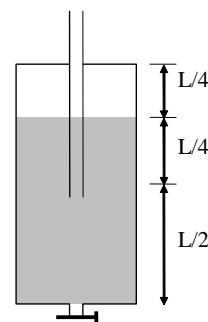
(A higany sűrűsége 13600 kg/m^3 , a külső levegő nyomása 100 kPa . Az üvegcső tömege és falának vastagsága, valamint a higanygőz nyomása elhanyagolható.)

66.

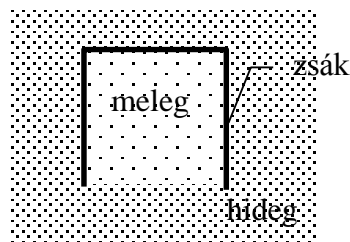
Egy L magasságú, hengeres, függőleges helyzetű, jó hővezető falú tartályban $3L/4$ magasságig higany van. A higanyba mindkét végén nyitott cső merül $L/4$ mélységig. A higany felett a külső légnyomással megegyező nyomású levegő van. Az edény alján elhelyezett csapot megnyitjuk, és a higany lassan kifolyik.

Ábrázoljuk a higany feletti levegő nyomását a tartálybeli higanyfelszínnek a tartály felső lapjától mért távolsága függvényében! ($L = 100 \text{ cm}$, a külső légnyomás $p_k = 10^5 \text{ Pa}$, a higany sűrűsége 13600 kg/m^3 , a nehézségi gyorsulást vegyük 10 m/s^2 -nek.)

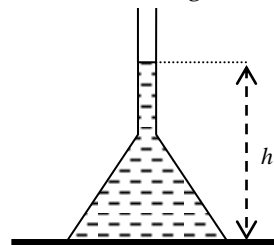
67.

Tapasztalatból tudjuk, hogy ha egy nyitott szájával lefelé tartott szemetes zsákot megtöltünk meleg levegővel, akkor a zsák - a hőlégballonhoz hasonlóan - felemelkedik. Hol a hiba a következő gondolatmenetben? A zsák szája nyitott, ezért a külső és a belső levegő nyomása egyenlő. A zsák (felül levő) zárt alját ezért a belső levegő ugyanakkora erővel nyomja felfelé, mint a külső levegő lefelé. Mivel ezek az erők kiegyenlítik egymást, azért a zsák anyagára ható nehézségi erő miatt a zsák leesik.

68.

Egy vékony falú tölcsérbe az ábra szerinti helyzetben $V = 1 \text{ dm}^3$ vizet töltünk. Legalább mekkora legyen a tölcsér súlya, hogy a tölcsér ne emelkedjen fel a vízszintes alátámasztási felületről? A tölcsér asztallal érintkező felülete $A = 2 \text{ dm}^2$ nagyságú, a víz magassága $h = 1,2 \text{ dm}$.)

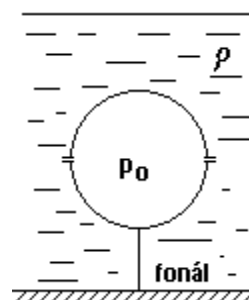
69.

Két elhanyagolható súlyú, R sugarú, merev falú félgömböt vízszintes síkú peremük mentén légmentesen összeillesztünk, majd vízbe süllyesztünk. A keletkező gömb középpontja h mélységben van, a gömböt a külső levegő nyomásával azonos nyomású levegő tölti ki.

a) Mekkora erővel nyomják egymást a félgömbök az érintkezési perem mentén?

b) Mekkora kellene a gömbben lévő levegő nyomását, hogy a félgömbök szétváljanak?

$$(h = 10 \text{ m}, R = 1,2 \text{ m}, p_o = 100 \text{ kPa}, \rho_{\text{víz}} = 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3})$$

70.

Egy vékony, egyenletes keresztmetszetű üvegcsőből készített közlekedőedény két függőleges, és egy vízszintes szárból áll. Mindhárom szár $L = 20 \text{ cm}$ hosszúságú. A csőbe folyadékot töltünk úgy, hogy a függőleges szárokban a folyadékszint $L/2$ magasságban van. Ezután a csövet az egyik függőleges szár, mint forgástengely körül lassan forgásba hozzuk. Legfeljebb mekkora szögsebességgel foroghat a cső, ha nem akarjuk, hogy a folyadék kifolyjon? (A csövet úgy hozzuk forgásba, hogy közben a folyadékoszlop „belengése” elhanyagolható.)

